

УДК 727:373

DOI <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2025.38.2.18>

АРХІТЕКТУРНО-ПРОСТОРОВА ОРГАНІЗАЦІЯ СУЧАСНИХ ШКІЛЬНИХ ПАНСІОНІВ

Наконечна Анна Олександрівна¹, Давидов Анатолій Миколайович²

¹ аспірантка кафедра теорії, історії архітектури та синтезу мистецтв,
Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, Київ, Україна,
e-mail: anna.nakonechna@naoma.edu.ua, orcid: 0000-0002-1191-9851

² заслужений архітектор України,
кандидат архітектури, доцент кафедри архітектурного проектування,
Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, Київ, Україна,
e-mail: anatoliy.davydov@naoma.edu.ua, orcid: 0000-0003-2009-1491

Анотація. Мета. Дослідження спрямоване на визначення та обґрунтування принципів архітектурно-планувальної організації сучасних шкільних пансіонів, здатних забезпечити комфортне, інклюзивне й психологічно безпечне середовище для проживання та розвитку учнів. Метою є формування системи принципів, що враховують сучасні соціальні, педагогічні й архітектурні виклики, пов'язані з реформуванням освіти, міграційними процесами та впровадженням концепції сталого розвитку.

Методологія. У роботі застосовано комплексний підхід, який поєднує методи типологічного, історико-аналітичного та порівняльного аналізу, а також метод концептуального моделювання. Аналіз зарубіжного та українського досвіду проектування, вивчення психологічних аспектів сприйняття простору й систематизація архітектурних практик дали змогу виявити закономірності, що визначають якість середовища в шкільних пансіонах.

Результати. Проведений аналіз показав, що традиційна інтернатна модель не відповідає сучасним вимогам до освітнього середовища. На основі узагальнення наукових джерел і світового досвіду сформовано чотири ключові принципи архітектурно-просторової організації шкільних пансіонів: гурткове планування житлових блоків, поліфункціональність простору, інтерактивність й адаптивність архітектурного середовища, а також забезпечення психологічного комфорту. Запропонована система принципів утворює теоретичну основу для формування сучасної моделі пансіону як гуманістичного, багатофункціонального середовища проживання.

Наукова новизна. Уперше системно сформульовано принципи архітектурно-планувальної організації шкільних пансіонів, що інтегрують архітектурні, соціально-психологічні та педагогічні чинники. Новизна полягає в поєднанні типологічного підходу з гуманістичною парадигмою проектування, орієнтованою на потреби дитини. Це дає змогу розглядати пансіон не як інституцію проживання, а як середовище виховання, розвитку та соціалізації.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути використані при розробці методичних рекомендацій, типових проєктів і нормативних документів у сфері освітнього будівництва. Запропоновані принципи мають потенціал для впровадження в практику реконструкції наявних інтернатних закладів

і проєктування нових типів шкільних пансіонів, які відповідають вимогам сталого розвитку, інклюзії та психологічного добробуту дітей.

Ключові слова: архітектура, громадські будівлі, інтернат, шкільний пансіон, навчальний заклад, архітектурно-планувальна організація, функціональна структура, принципи, прийоми, гурток, поліфункціональність, інтерактивність, адаптивність, психологічний комфорт, сталий розвиток.

ВСТУП

Організація системи інтернатів та їх планувальні особливості постають перед необхідністю кардинальних змін. Традиційні будівлі інтернатів з типовим розташуванням житлових кімнат уздовж коридору по поверххах не відповідають сучасним вимогам до житлового та освітнього середовища, особливо для проживання, навчання й спілкування підлітків. Пошукам нових типів планувальної організації місць проживання школярів і присвячено це дослідження.

Закон України «Про загальну середню освіту» [1], ухвалений у 2020 році, місцем проживання учнів при середніх загальноосвітніх школах визначає пансіон як структурний підрозділ закладу освіти, що забезпечує проживання та утримання учнів відповідно до законодавства [1]. Відповідно до Закону України «Про повну загальну середню освіту» [1], ухваленого у 2020 році, пансіон визначається як структурний підрозділ закладу освіти, що забезпечує проживання та утримання учнів у порядку, встановленому законодавством. Водночас Закон України «Про освіту» передбачає додаткові гарантії: у період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану здобувачам освіти, а також працівникам закладів та установ освіти гарантується забезпечення місцем проживання (пансіоном) [2].

У світовій практиці також дедалі більшої уваги набуває форма організації освітнього процесу, що поєднує навчання та проживання. У різних країнах такі будинки мають різні назви [10], але загальною назвою є саме шкільний пансіон. Для України ця тема стає особливо актуальною у зв'язку з реформою освіти, укрупненням шкіл, необхідністю інтеграції дітей із сімей внутрішньо переміщених осіб та орієнтацією на принципи сталого розвитку. Водночас міжнародні тенденції у сфері архітектури й дизайну освітніх просторів підкреслюють важливість людиноцентричності, інклюзії та створення середовища, орієнтованого на дитину. Так, дослідження принципів архітектурно-просторової організації шкільних пансіонів має як теоретичну, так і прикладну значущість, оскільки дає основу

для створення методичної та нормативної бази для сучасного проєктування.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проблема психологічного сприйняття архітектурного простору та його впливу на дитину залишається одним із найбільш складних і водночас недостатньо розроблених напрямів в українській архітектурній науці. Окремі статті українських дослідників лише фрагментарно розглядають роль планувальних та просторових рішень, впливу кольорової гами, світла, пропорцій та масштабу, інтерактивності та гнучкості елементів простору, однак не формують цілісної типології архітектурного середовища для дітей.

Покажемо дослідження О. Б. Демидюк та М. Я. Авербах [7], у якому акцентовано на психологічних аспектах сприйняття архітектурного простору. Автори підкреслюють, що простір впливає на рівень тривожності, відчуття безпеки й комфортності, а також на соціальні взаємодії між дітьми. Це дослідження підтверджує необхідність проєктування освітнього середовища з урахуванням емоційних і когнітивних факторів, але водночас залишає поза увагою саме шкільні пансіони як специфічний тип закладів.

У світовій літературі психологічний вимір архітектури розроблений значно глибше. Класичною базою для досліджень простору залишається праця Кевіна Лінча «The Image of the City» [15]. Він увів поняття читабельності та образності міського середовища, що визначають здатність користувача орієнтуватися та ідентифікувати простір. Для шкільних пансіонів ця ідея набуває особливої ваги: простір, зрозумілий дитині, формує відчуття захищеності й знижує стрес від перебування поза домом [15].

Дональд Норман у книгах «The Design of Everyday Things» [17] та «Емоційний дизайн: Чому ми любимо (або ненавидимо) речі довкола нас» [11] доводить, що якісний дизайн має бути орієнтованим на користувача та його інтуїтивні дії. Його концепція affordances (потенціалів використання) підкреслює, що предмет чи простір повинен «підказувати» людині способи взаємодії [17]. Це положення напряму перегукується з принципами

проектування дитячих інтер'єрів у пансіонах: меблі й середовище мають стимулювати до гри, навчання, відпочинку чи усамітнення без додаткових інструкцій.

У сучасному дискурсі важливим є внесок Кет Голмс, авторки книги «Невідповідність: Як інклюзія формує дизайн» [5]. Вона трактує інвалідність не як індивідуальний стан, а як наслідок невідповідності між користувачем і середовищем [5]. Ключова теза К. Голмс полягає в тому, що інклюзивний дизайн не може бути уніфікованим рішенням, він має враховувати різноманітність фізичних, когнітивних і соціальних сценаріїв взаємодії [5]. Ця позиція безпосередньо співвідноситься з принципом психологічного комфорту в архітектурі шкільних пансіонів: середовище повинно бути пристосованим не лише до «середньої дитини», а й до тих, хто має особливі освітні потреби чи пережив травматичний досвід.

У ширшому філософському плані Ален де Боттон у книзі «Архітектура щастя» [6] розглядає архітектуру як носія моральних ідей та емоційних станів. Він доводить, що архітектура може сприяти формуванню відчуття безпеки, спільності чи натхнення, хоча не здатна повністю змінити поведінкові патерни [6]. Для пансіонів це означає, що архітектура здатна підтримати створення безпечного середовища, але не може сама по собі подолати соціальні проблеми, як-от булінг чи ізоляція.

Сучасні емпіричні дослідження підтверджують значення архітектури у формуванні комфортного середовища для дітей. Зокрема, Ніл Гісласон у статтях «Building Paradigms: Major Transformations in School Architecture» [13] та «Placing Education: The School as Architectural Space» [14] показує, що трансформація шкільних просторів відбувалася поступово, під впливом педагогічних ідей, а архітектура безпосередньо впливає на почуття безпеки та емоційний стан учнів.

Так, аналіз літератури дає змогу виокремити кілька ключових аспектів. По-перше, сучасна наука підтверджує вплив архітектури на психологічний стан користувачів, особливо дітей, проте комплексні дослідження саме шкільних пансіонів залишаються відсутніми. По-друге, у світовому науковому дискурсі зростає інтерес до інклюзивного та адаптивного дизайну, а також до емоційного складника архітектури. По-третє, результати останніх досліджень підтверджують необхідність створення архітектурного середовища пансіонів, яке поєднує комфорт, інклюзивність та гнучкість як основи для формування позитивного досвіду проживання дитини.

МЕТА

Метою статті є формування та обґрунтування принципів архітектурно-планувальної організації сучасних шкільних пансіонів. Досягнення цієї мети передбачає аналіз міжнародного досвіду, визначення базових принципів, які здатні забезпечити психологічний комфорт і соціалізацію дітей, а також формулювання набору архітектурних прийомів, придатних до практичного впровадження в проектуванні.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Попередньо проведений аналіз світової практики проектування та будівництва шкільних пансіонів, розробка їх класифікації, моделей функціональної і планувальної організації, систематизація результатів дослідження дали змогу визначити основні принципи архітектурно-планувальної організації шкільних пансіонів [8; 9; 10]. Ці принципи запропоновані вперше і є основою подальшої розробки прийомів, методики та нормативної бази. Запропоновані принципи утворюють систему, яка спирається на сучасні соціальні, психологічні та архітектурні виклики, що постали перед освітнім середовищем України. Основою для формування таких принципів є вимоги сталого розвитку проголошених резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 [4; 19], визначених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722 [3].

Концепція архітектурно-просторового формування нового типу громадського будинку – шкільний пансіон забезпечується такими принципами:

- гурткового планування просторової структури,
- поліфункціональності простору проживання та обслуговування,
- інтерактивності та адаптивності простору проживання і його окремих елементів,
- забезпечення психологічного комфорту архітектурно-просторової структури.

Першим принципом, який визначає основу просторової структури шкільного пансіону, є принцип гурткового планування. Традиційні коридорні схеми, де на поверсі розміщується 40–50 дітей у багатомісних кімнатах, формують у дітей відчуття казарми та позбавляють можливості усамітнення. Відсутність як індивідуального, так і простору спілкування ускладнює соціалізацію та створює додаткові психологічні навантаження на дитину. Дослідження в галузі архітектурної психології підтверджують, що людина потребує особистого кута, який би давав

можливість контролювати рівень контакту з іншими [7]. Це співвідноситься з думкою Дональда Нормана про те, що дизайн середовища має забезпечувати свободу дій користувача та дає змогу йому уникати почуття безпорадності [17]. Для забезпечення балансу між індивідуальним та загальним необхідно планувальними засобами створювати відокремлені простори, що розраховані на невеликі групи, або гуртки учнів. Тому гурткова планувальна організація простору, яка передбачає проживання 8–12 дітей у двомісних, тримісних кімнатах, організованих навколо спільної вітальні, створює баланс між приватністю та соціальністю. Вона забезпечує базову психологічну потребу дитини у власному просторі, але водночас формує «малий соціум», у якому відбувається дружня взаємодія.

Другим принципом є поліфункціональність простору проживання та обслуговування. Це положення безпосередньо пов'язане з першим принципом, а також стосується приміщень обслуговування. Мається на увазі, що приміщення їдальні може використовуватися в певні години як читальна зала або проведення концерту, загальний простір гуртка може застосовуватися для ігор та навчання тощо. Універсальність середовища полягає не в уніфікації, а у створенні можливостей для різних сценаріїв його використання [5]. Простір та функціонально-планувальна організація пансіону не може бути статичним, оскільки діти перебувають у ньому цілодобово. Одна й та сама кімната має виконувати кілька ролей: спальня, місце навчання, простір для гри або відпочинку. Таке розширення функцій дає змогу уникати «монотонності середовища», яка часто стає причиною психологічної втоми та відчуття ізоляції. У цьому контексті важливим є досвід сучасних освітніх просторів у Європі, де поширюються поліфункціональні навчальні зали з можливістю групової роботи, трансформації меблів і комбінування занять. Так, у нових французьких кампусах освітні простори проєктуються як *open space* [12], здатні швидко переходити від навчального режиму до культурного чи спортивного. Цей підхід підтверджує правильність розробленого принципу, оскільки пансіон потребує ще більшої гнучкості, ніж денна школа.

Третій принцип – інтерактивності та адаптивності простору проживання та його окремих елементів, має подвійний вимір. З одного боку, інтерактивність стосується меблів та обладнання, що змінюють свої функції: трансформовані столи, модульні сидіння, мобільні перегородки. Вони дають змогу дітям самостійно «грати з простором»,

створювати нові сценарії використання. Це співвідноситься з думкою Кевіна Лінча, який наголошував на ролі «образу середовища» як ключового фактору формування відчуття орієнтації і контролю над простором [15]. З іншого боку, адаптивність простору означає можливість змінювати саму архітектурну конфігурацію кімнат за допомогою рухомих стін, різних систем освітлення чи навіть змінної кольорової гами. Так, дитина отримує можливість підлаштовувати середовище під власні потреби. Тут доречно згадати ідею Кет Голмс про те, що інклюзивність виникає не в «статичному користувачі», а в урахуванні динамічної різноманітності людей, які перебувають у різних станах – постійних, тимчасових чи ситуативних [5]. У шкільному пансіоні інтерактивність та адаптивність стають не просто декоративною чи функціональною якістю, а ключовою умовою психологічного благополуччя. Показовим є японський досвід, де шкільні будівлі проєктуються з максимально мобільними внутрішніми перегородками й широким використанням природного світла, що дає змогу оперативно змінювати простір під навчальні заняття, події чи кризові ситуації [16]. Реалізація цього принципу потребує застосування каркасних конструктивних систем із трансформованими перегородками, а також розробки спеціалізованих меблів, адаптованих до гнучкого використання.

Четвертий принцип – забезпечення психологічного комфорту архітектурно-просторової структури, поєднує кілька важливих аспектів: створення умов безпеки, забезпечення умов інклюзивності, використання відповідних матеріалів, кольорової гами опорядження, а також формування довірливого середовища. Архітектура, за висловом Аллена де Боттона, не здатна примусити людину бути моральною, але вона може натякати на моральні ідеї та створювати простір, у якому легше виявляти позитивні якості [6]. Цей аспект набуває особливої ваги для дітей, які проживають у пансіоні поза домом і часто опиняються в умовах підвищеної вразливості. Психологічний комфорт у такому середовищі передбачає не лише можливість усамітнитися, коли цього потребує емоційний стан, а й наявність доступних спільних зон для взаємодії та неформального спілкування. Дослідження у сфері психології архітектури переконливо демонструють, що кольорова гама, рівень освітленості та масштаб приміщень можуть суттєво впливати на тривожність або, навпаки, сприяти розслабленню [6].

В українських реаліях важливість цього принципу посилюється сучасними викликами,

коли значна частина дітей має досвід втрати, вимушеного переселення або посттравматичного стресу. За таких умов пансіон має виконувати роль не стільки інституційного закладу, скільки безпечного простору – своєрідного *safe place*, який забезпечує емоційну стабільність та сенс підтримки. Окреме значення у формуванні психологічного комфорту набуває якісне облаштування укриттів: вони повинні бути не лише технічно відповідними, а й орієнтованими на людяність – із комфортним мікрокліматом, зрозумілою навігацією та можливістю тривалого перебування. Усе це формує просторове середовище, яке не підсилює стрес, а навпаки – знижує його, сприяє адаптації та підтримує емоційне благополуччя дітей. У міжнародному контексті такий підхід узгоджується з концепцією *healing architecture* [20], поширеною у Скандинавії, де архітектура свідомо використовується як засіб зменшення тривожності в школах та медичних закладах шляхом застосування природного світла, м'яких кольорових рішень і продуманої акустики [18].

Варто підкреслити, що всі чотири принципи сформульовані автором дослідження самостійно, як результат узагальнення аналізу джерел і власних висновків. Вони не копіюють уже відомі моделі, а пропонують нову систему, яка відповідає умовам сучасної України та міжнародним тенденціям у сфері архітектури освітніх закладів. Їх новизна полягає саме в поєднанні архітектурно-планувального аналізу з гуманітарним і психологічним вимірами, що до цього не отримувало достатньої уваги.

У світлі наведених положень можна стверджувати, що запропоновані принципи не лише мають практичне значення для проектування, а й відкривають новий напрям у дослідженні архітектури шкільних пансіонів. Вони демонструють, що архітектура здатна не просто задовольняти функціональні потреби, а й безпосередньо впливати на формування емоційного стану та соціальної поведінки дитини. Це підтверджується як класичними працями, так і сучасними дослідженнями, зокрема у сфері психології архітектури та інклюзивного дизайну. Так, результати дослідження обґрунтовують необхідність створити нову архітектурну модель шкільного пансіону, що поєднує функціональність, адаптивність, соціальну взаємодію та психологічну безпеку.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження підтвердило актуальність пошуку нових архітектурно-планувальних рішень для шкільних пансіонів, що відповідають сучасним соціальним

і психологічним викликам. У роботі визначено чотири базові принципи формування архітектурного середовища пансіону: гуртове планування житлового блоку, поліфункціональність простору, інтерактивність та адаптивність, а також забезпечення психологічного комфорту. Кожен із принципів ґрунтується на поєднанні архітектурної логіки та психологічних факторів, що дає змогу створити середовище, яке одночасно є функціональним, інклюзивним і сприятливим для розвитку дитини.

Установлено, що гуртова організація житлових просторів сприяє формуванню «малих соціумів» і дає змогу забезпечити баланс між індивідуальною приватністю та колективною взаємодією. Поліфункціональність доводить свою необхідність у середовищі, де дитина перебуває цілодобово, адже забезпечує різні сценарії використання одних і тих самих приміщень. Інтерактивність й адаптивність простору створюють умови для активної участі дітей у формуванні середовища, підсилюють їх суб'єктність і знижують відчуття інституційності. Принцип психологічного комфорту окреслює новий вимір у проектуванні пансіонів – перехід від функціональної зручності до створення «островів безпеки», що особливо актуально в умовах воєнних та соціальних криз.

Новизна отриманих результатів полягає у формулюванні цілісної системи принципів, що поєднують архітектурний, психологічний та соціальний підходи. Це дає змогу розглядати пансіон не лише як інфраструктурний об'єкт, а і як простір виховання, розвитку та реабілітації. Практичне значення дослідження полягає в можливості застосування сформованих принципів під час розробки нових типових проектів шкільних пансіонів, реконструкції наявних інтернатних закладів та адаптації освітнього середовища до потреб дітей із різним соціальним і психологічним досвідом.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку конкретних архітектурно-планувальних моделей, перевірку ефективності запропонованих принципів у пілотних проектах та поглиблений аналіз міжнародного досвіду у сфері створення інклюзивних освітніх просторів. Особливо перспективним є дослідження взаємозв'язку між просторовими рішеннями та адаптацією дітей із досвідом травми або вимушеного переселення. Так, стаття закладає основу для подальшої наукової дискусії про місце шкільного пансіону в сучасній системі освіти й підкреслює роль архітектури як чинника, здатного впливати

на соціалізацію та психологічне благополуччя дитини.

ЛІТЕРАТУРА

[1] Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16 січня 2020 р. № 463-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 12.10.2025).

[2] Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 12.10.2025).

[3] Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019 / Президент України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 12.10.2025).

[4] 17 Цілей сталого розвитку. *Global Compact Network Ukraine*. URL: <https://globalcompact.org.ua/tsili-stijkogo-rozvytku/> (дата звернення: 12.10.2025).

[5] Голмс К. Невідповідність: Як інклюзія формує дизайн / пер. з англ. Л. Коцюк, О. Пелипенко. Київ : ArtHuss, 2024. 144 с.

[6] Де Боттон А. Архітектура щастя / пер. з англ. Я. Лебеденко. Київ : ArtHuss, 2021. 296 с.

[7] Демидюк О.Б., Авербах М.Я. Психологічні аспекти сприйняття архітектурного простору. *Перспективні наукові дослідження євразійських науковців '2023 : результати конф., Сіетл, 21 вересня 2023 р. С. 16–21. DOI: <https://doi.org/10.30888/2709-2267.2023-20-01-004>*

[8] Наконечна А.О. Класифікація шкільних комплексів із пансіонами: структура та особливості. *Вісник Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури*. 2025. № 3. С. 40–48. DOI: <https://doi.org/10.32782/naoma-bulletin-2025-3-5>.

[9] Наконечна А.О. Типологія функціонально-планувальної організації шкільних пансіонів. *Збірник наукових праць «Українська академія мистецтва»*. 2025. № 37. С. 55–62. DOI: <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2025-37-7>.

[10] Наконечна А.О. Формування архітектурно-планувальної організації шкільних пансіонів на основі аналізу світового досвіду. *Збірник наукових праць «Українська академія мистецтва»*. 2024. № 35. С. 56–66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2024-35-6>.

[11] Норман Д. Емоційний дизайн: Чому ми любимо (або ненавидимо) речі довкола нас / пер. з англ. С. Святенко. Київ : ArtHuss, 2019. 304 с.

[12] French school sets a new standard for learning spaces. Acoustic ceilings and wall absorbers. *Ecophon*. URL: https://www.ecophon.com/en/articles/knowledge/french-school-sets-a-new-standard-for-learning-spaces/?utm_source (дата звернення: 12.10.2025).

[13] Gislason N. Building Paradigms: Major Transformations in School Architecture (1798-2009). *Alberta Journal of Educational Research*. 2010. № 55(2). P. 230–248. DOI: <https://journalhosting.ucalgary.ca/index.php/ajer/article/view/55322>.

[14] Gislason N. Placing Education: The School as Architectural Space. *Paideusis*. 2007. № 16(3). P. 5–14. DOI: <https://doi.org/10.7202/1072485ar>.

[15] Lynch K. The Image of the City. MIT Press Ltd, 1964. 208 p.

[16] Minami Yamashiro Elementary School. *RSHP*. URL: https://rshp.com/projects/education/minami-yamashiro-elementary-school/?utm_source (дата звернення: 12.10.2025).

[17] Norman D. The Design of Everyday Things. MIT Press Ltd, 2013. 368 p.

[18] The top 3 trends in Swedish school design. *Gustafs Scandinavia*. URL: https://gustafs.com/stories/the-top-3-trends-in-swedish-school-design/?utm_source (дата звернення: 12.10.2025).

[19] Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development : Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015 № A/RES/70/1 / General Assembly. URL: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_70_1_E.pdf (дата звернення: 12.10.2025).

[20] What is Healing Architecture? *DAMPA*. URL: <https://dampa.com/what-is-healing-architecture/> (дата звернення: 12.10.2025).

REFERENCES

[1] Zakon Ukrainy Pro povnu zahalnu seredniu osvitu : pryiniaty 16 sich. 2020 roku № 463-IX [Law of Ukraine On Complete General Secondary Education from January 16 2020, № 463-IX]. (2020, July 31). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*. Kyiv : Parlam. vyd-vo [in Ukrainian].

[2] Zakon Ukrainy Pro osvitu: pryiniaty 5 ver. 2017 roku № 2145-VII [Law of Ukraine About education from September 5 2017, № 2145-VII]. (2017, September 29). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*. Kyiv : Parlam. vyd-vo [in Ukrainian].

[3] Ukaz Prezidenta Ukrayiny Pro Tsili staloho rozvytku Ukrayiny na period do 2030 roku: pryiniaty 30 ver. 2019 roku № 722/2019 [Decree of the President of Ukraine on Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030 from September 30 2019, № 722/2019]. (2019, October 15). *Ofitsiynyy visnyk Ukrayiny – Official Gazette of Ukraine*, 79, 7 [in Ukrainian].

[4] 17 Tsiley staloho rozvytku [17 Sustainable Development Goals]. *globalcompact.org.ua*. Retrieved from: <https://globalcompact.org.ua/tsili-stijkogo-rozvytku/> [in Ukrainian].

[5] Holms, K. (2024). *Nevidpovidnist: Yak inklyuziya formuye dyzayn [Mismatch. How Inclusion Shapes Design]*. (L. Kotsyuk, O. Pelipenko, Trans). Kyiv : ArtHuss [in Ukrainian].

[6] A. de Botton (2021). *Arkhitektura shchastya [The Architecture of Happiness]* (Y. Lebedenko, Trans). Kyiv : ArtHuss [in Ukrainian].

[7] Demydiuk, O.B. & Averbakh, M.Ya. (2023) Psykholohichni aspekty spryynyattya arkhitekturnoho prostoru [Psychological aspects of architectural space perception]. Proceedings from MIIM '12: Perspektyvni naukovy doslidzhennya yevraziys'kykh naukotsiv '2023 – *Promising scientific researches of Eurasian scholars '2023* (pp. 16–21). DOI: <https://doi.org/10.30888/2709-2267.2023-20-01-004> [in Ukrainian].

- [8] Nakonechna, A. (2025). Klasyfikatsiia shkilnykh kompleksiv iz pansionamy: struktura ta osoblyvosti [Classification of school complexes with boarding facilities: structure and peculiarities]. *Visnyk Natsionalnoi akademii obrazotvorchoho mystetstva i arkhitektury – Bulletin of the National Academy of Fine Arts and Architecture*, 3, 40–48. DOI: <https://doi.org/10.32782/naoma-bulletin-2025-3-5> [in Ukrainian].
- [9] Nakonechna, A. (2025). Typolohiya funktsionalno-planuvalnoyi orhanizatsiyi shkilnykh pansioniv [Typology of functional and spatial organization of school boarding facilities]. *Zbirnyk naukovykh prats "Ukrainska akademiia mystetstva" – Collection of scientific works "Ukrainian Academy of Arts"*, 37, 55–62. DOI: <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2025-37-7> [in Ukrainian].
- [10] Nakonechna, A. (2024). Formuvannia arkhitekturno-planuvalnoi orhanizatsii shkilnykh pansioniv na osnovi analizu svitovoho dosvidu [Formation of the Architectural and Planning Organization of School Boarding Houses on the Base of Analysis of Global Experience]. *Zbirnyk naukovykh prats "Ukrainska akademiia mystetstva" – Collection of scientific works "Ukrainian Academy of Arts"*, 35, 56–66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2024-35-6> [in Ukrainian].
- [11] Norman, D. (2019). *Emotsiynnyy dyzayn: Chomu my lyubymo (abo nenavydymo) rechi dovkola nas [Emotional Design. Why We Love (or Hate) Everyday Things]*. (S. Svyatenko, Trans). Kyiv : ArtHuss [in Ukrainian].
- [12] French school sets a new standard for learning spaces. Acoustic ceilings and wall absorbers. *ecophon.com*. Retrieved from: https://www.ecophon.com/en/articles/knowledge/french-school-sets-a-new-standard-for-learning-spaces/?utm_source [in English].
- [13] Gislason, N. (2010). Building Paradigms: Major Transformations in School Architecture (1798–2009). *Alberta Journal of Educational Research*, 55(2), 230–248. Retrieved from: <https://journalhosting.ucalgary.ca/index.php/ajer/article/view/55322> [in English].
- [14] Gislason, N. (2007). Placing Education: The School as Architectural Space. *Paideusis*, 16(3), 5–14. DOI: <https://doi.org/10.7202/1072485ar> [in English].
- [15] Lynch, K. (1964). *The Image of the City*. MIT Press Ltd [in English].
- [16] Minami Yamashiro Elementary School. *rshp.com*. Retrieved from: https://rshp.com/projects/education/minami-yamashiro-elementary-school/?utm_source [in English].
- [17] Norman, D. (2013). *The Design of Everyday Things*. MIT Press Ltd [in English].
- [18] The top 3 trends in Swedish school design. *gustafs.com*. Retrieved from: https://gustafs.com/stories/the-top-3-trends-in-swedish-school-design/?utm_source [in English].
- [19] Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development : Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015 № A/RES/70/1 / General Assembly. Retrieved from: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_70_1_E.pdf [in English].
- [20] What is Healing Architecture? *dampa.com*. Retrieved from: <https://dampa.com/what-is-healing-architecture/> [in English].

ABSTRACT

Nakonechna A., Davydov A. Architectural and spatial organization of modern school bedding houses

Purpose. The study aims to define and substantiate the principles of architectural and planning organization of modern school boarding houses that provide a comfortable, inclusive, and psychologically safe environment for students' living and development. The purpose is to formulate a system of principles that reflect current social, pedagogical, and architectural challenges associated with educational reform, migration processes, and the implementation of sustainable development concepts.

Methodology. The research is based on a comprehensive approach combining typological, historical-analytical, and comparative methods, as well as the method of conceptual modeling. The analysis of international and Ukrainian design experience, the study of psychological aspects of spatial perception, and the systematization of architectural practices made it possible to identify the patterns that determine the quality of the environment in school boarding houses.

Results. The analysis revealed that the traditional boarding school model does not meet modern educational and social requirements. Based on the generalization of scientific sources and global design practices, four key principles of architectural and spatial organization were formulated: group-based (cluster) planning of residential units, multifunctionality of space, interactivity and adaptability of the architectural environment, and psychological comfort. The proposed system of principles

establishes a theoretical framework for shaping a modern boarding school model as a human-centered, multifunctional living environment.

Scientific novelty. *For the first time, a systematic set of principles for the architectural and planning organization of school boarding houses has been developed, integrating architectural, socio-psychological, and pedagogical dimensions. The novelty lies in combining the typological approach with a humanistic design paradigm focused on the child's needs. This allows viewing the boarding house not merely as a residential institution but as a space for education, development, and socialization.*

Practical relevance. *The findings can be applied to the development of methodological guidelines, standard design solutions, and regulatory frameworks for educational architecture. The proposed principles may be implemented in the reconstruction of existing boarding facilities and the design of new school boarding houses that comply with sustainable development, inclusivity, and psychological well-being standards.*

Keywords: *architecture, public buildings, boarding school, school boarding house, educational institution, architectural and planning organization, functional structure, principles, design methods, cluster, multifunctionality, interactivity, adaptability, psychological comfort, sustainable development.*

AUTHOR'S NOTE:

Nakonechna Anna, *Postgraduate Student at the Department of Theory, History of Architecture and Synthesis of Arts, National Academy of Fine Arts and Architecture, Kyiv, Ukraine, e-mail: anna.nakonechna@naoma.edu.ua, orcid: 0000-0002-1191-9851.*

Davydov Anatoliy, *Honored Architect of Ukraine, Candidate of Architecture, Associate Professor at the Department of Architectural Design, National Academy of Fine Arts and Architecture, Kyiv, Ukraine, e-mail: anatoliy.davydov@naoma.edu.ua, orcid: 0000-0003-2009-1491.*

Стаття подана до редакції: 13.10.2025.

Стаття прийнята до опублікування: 11.11.2025.

Стаття опублікована: 20.11.2025.